

Tiia Numminen

NIIN MYÖTÄ- KUIN VASTOINKÄYMISSÄ, ETENKIN
VASTOINKÄYMISSÄ-
NAISIIN KOHDISTUVA PARISUHDEVÄKIVALTA

Sosiaalialan koulutusohjelma

2015

NIIN MYÖTÄ- KUIN VASTOINKÄYMISSÄ, ETENKIN
VASTOINKÄYMISSÄ – NAISIIN KOHDISTUVA PARISUHDEVÄKIVALTA

Numminen, Tiia
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma
Marraskuu 2015
Ohjaaja: Rajaniemi, Kari
Sivumäärä: 36
Liitteitä: 1

Asiasanat: parisuhdeväkivalta, naisiin kohdistuva väkivalta, väkivalta, narsismi, psykopatia

---

Opinnäytetyön aiheena oli naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta. Opinnäytetyö toteutettiin itsenäisesti, ilman yhteistyökumppania. Tässä opinnäytetyössä kartoitin parisuhdeväkivaltaa naisuhrien kokemana.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja ymmärtää, mitä tarkoitetaan parisuhdeväkivallalla ja kuinka raakaa se voi todellisuudessa olla. Tutkimuksen tavoitteena oli, että ihmiset puhuisivat aiheesta enemmän ja katselisivat avoimemmin ympärilleen. Tutkimus osoitti, että kuka tahansa sosiaalisesta taustastaan ja iästään huolimatta voisi olla parisuhdeväkivallan uhri.

Opinnäytetyö tehtiin kvalitatiivisena tapaustutkimuksena. Tutkijana tarkoitukseni oli tutkia syvällisesti neljän naisen elämää parisuhteessa, joissa oli ollut väkivaltaa. Opinnäytetyössä peilasin haastatteluita induktiivisesti eli aineistolähtöisesti. Haastattelut oli toteutettu laadullisesti ja niiden tarkoituksena oli kuvata todellista elämää. Työn aiheen valitsin sen mielenkiintoisuuden vuoksi ja rajasin sen naisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan. Tutkijana koin tärkeäksi tuoda ilmi, kuinka raakaa väkivaltaa naiset olivat kokeneet ja kuinka he olivat siitä selvinneet.

Tutkimuksen tulokset kertoivat kuinka raakaa väkivaltaa parisuhteessa voi olla sekä miten kuka tahansa voi olla parisuhdeväkivallan uhri. Uhrien tarinoista löytyi myös hyvin paljon samankaltaisuuksia, kuinka väkivalta ilmeni eri suhteissa lähes samaa kaavaa noudattaen. Lisäksi selvisi, että jokainen nainen haki apua eri tavoin, toiset eivät olisi edes kaivannut enään apua, vaan olivat jo luovuttaneet elämänsä suhteen.

FOR BETTER OR WORSE – SPECIAL IN WORSE – VIOLENCE AGAINST WOMEN

Numminen, Tiia

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Program in Bachelor of Social Services

November 2015

Supervisor: Rajaniemi, Kari

Number of pages: 36

Appendices: 1

Keywords: Violence against women, violence, psychopath, narcissism, violence

---

The subject of this thesis was primarily to describe the violence against women in intimate relationships. This thesis was not conducted in co-operation with any institute. The thesis focused on the experiences of the female victims.

The purpose was primarily to describe and understand the violence in relationships and the actual brutality of it. The aim was to get people to talk about the subject more and also to observe their surroundings better because anyone can become a victim in spite of their social backgrounds.

A qualitative case study method was used as the research method. The aim as a researcher was to study profoundly the life of four women in a violent relationship. In the thesis the interviews were mirrored inductively. The interviews were carried out qualitatively and the purpose was to describe real life. I selected the subject of the study because it interested me as it dealt with the violence against women in intimate relationships to avoid the study from becoming too wide. I found it very important as a researcher to reveal the brutality of the violence women had endured and the way they had overcome it.

The results of the research revealed the severity of violence and how anyone can become a victim. The tales women told had a lot of similarities and it became clear that the violence was carried out almost according to the same pattern. Every woman sought out help differently from each other and some had given up hope and sought help no longer.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	PARISUHDEVÄKIVALTA	6
	2.1 Väki­valta yleisesti.....	7
	2.2 Väki­valta parisuhteessa.....	9
3	NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN MUODOT	10
	3.1 Seksuaalinen väki­valta.....	10
	3.2 Fyysinen väki­valta	12
	3.3 Psykkinen eli henkinen väki­valta	13
	3.4 Hengellinen väki­valta	16
	3.5 Taloudellinen väki­valta.....	16
	3.6 Piilevä väki­valta.....	17
	3.7 Vainoaminen	18
	3.8 Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti	19
4	VÄKIVALLAN ESKALOITUMINEN	20
5	PSYKOPATIA	20
6	NARSISMI.....	23
7	TRAUMA JA TRAUMAATTINEN KRIISI.....	25
	7.1 Shokkivaihe	26
	7.2 Reaktiovaihe	27
	7.3 Käsittelyvaihe	27
	7.4 Uudelleen suuntautumisen vaihe	27
8	PTSD – POST-TRAUMAATTINEN STRESSIREAKTIO	28
9	VÄKIVALLASTA SELVIYTYMINEN	29
	9.1 Uhriutuminen, selvityminen ja selviytyjä.....	30
	9.2 Avun hakeminen	31
10	OMA POHDINTA	32
	LÄHTEET.....	34
	LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Parisuhdeväkivalta on aina ajankohtainen ongelma, sillä valitettavasti se ei koskaan katoa suhteista. Aina löytyy joku, joka hakee suhteesta itselleen vain etua ja hyötyä. Kansainvälisten sopimusten julistusteksteissä ja useiden kansainvälisten tutkimusprojektien nimissä (mm. Englannissa, Uudessa-Seelannissa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa) käytetään naisiin kohdistuvasta väkivallasta käsitettä *Violence against women* ja Ruotsissa käytetään *Våld mot kvinnor*. (Lehtonen & Perttu, 1999, 9-10)

Opinnäytetyöni keskittyy naisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan, vaikkakin myös miehet kokevat sitä. Työssäni en käsittele lähisuhdeväkivaltaa, sillä se kattaa myös miehiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan. Työssäni haluan tuoda ilmi mitä on väkivalta parisuhteessa, mitä muotoja väkivallalla on ja kuinka väkivallasta voi selviytyä. Tutkimus on suoritettu kvalitatiivisesti eli laadullisesti. Työssäni peilaan haastatteluita induktiivisesti eli aineistolähtöisesti.

Opinnäytetyötä varten haastattelen neljää parisuhdeväkivaltaa kokenutta naista. Haastattelut suoritetaan heille turvallisessa ympäristössä, heidän kotonaan ja kertoja on tarkoitus suorittaa useampia, jottei yhdestä kerrasta tulisi uhrille liian raskasta. Aihe ei ole helppo ja uhrien on päästettävä tutkija syvälle heidän elämäänsä sekä heidän tuskallisimpiin aikoihinsa. Haastateltavat naiset ovat eronneet väkivaltaa tekevästä miehestä jo ennen haastatteluita. Haastatteluiden tukena tulen käyttämään tukikysymyksiä, jotka ovat työssä liitteenä.

Tutkimustehtävänä on kuvailla näiden neljän haastateltavien naisten elämää, kertoa millaista se on ollut väkivaltaisessa parisuhteessa, millaista väkivaltaa he ovat kokeneet ja kuinka he ovat väkivaltaisesta suhteesta selvinneet.

Tarkoituksena on kuvailla parisuhdeväkivaltaa mahdollisimman kattavasti ja ymmärtää kuinka raakaa se voi olla sekä, että kuka tahansa voi joutua parisuhdeväkivallan uhriksi. Tavoitteena ei ole löytää yleistettävyyttä, vaan tutkia naisten kohtaamaa väkivaltaa parisuhteessa ilmiönä ja lisätä aiheen ymmärrystä.

2 PARISUHDEVÄKIVALTA

Helpoin tapa alkaa avaamaan parisuhdeväkivalta käsitettä, on ensin selventää mitä on väkivalta. Väkivalta tulee sanoista väki ja valta.

Väki = väkisin, joka valta-sanana yhteisessä viittaa voimaan ja voimakeinoihin

Valta = kontrollia

Väkivalta = Pakottavaa, alistavaa, väkisin otettua valtaa

(Rautava & Perttu, 2002, 37)

WHO (maailman terveysjärjestö) määrittelee väkivallan näin:

”Väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen.” (WHO:n www-sivut, 2015). Määritelmässä väkivalta yhdistetään nimenomaan itse tekoon, eikä sen lopputulokseen. (Väkivallan vähentämisen www-sivut 2015)

Meillä Suomessa naisiin kohdistuvan väkivalta käsitteen rinnalla käytetään termiä lähisuhdeväkivalta, joka koskettaa kaikkia, ei vain naisia. Kun perhepiirissä tapahtuu väkivaltaa, puhutaan tällöin ”perheväkivallasta”. Kuitenkaan, näitä ei tulisi käyttää synonyymina naisiin kohdistuvalle väkivallalle, sillä se käsittää myös lapsiin ja miehiin kohdistuvan väkivallan. (Lehtonen & Perttu, 1999, 9-10)

Tutkimusten mukaan parisuhdeväkivallan uhrina kuolee Suomessa vuosittain 20-30 naista. Henkirikokset tapahtuvat useimmiten silloin, kun naiset ovat eronneet tai eroamassa. (Väkivallan vähentämisen www-sivut, 2015)

Poliisin tietoon tulleista parisuhdeväkivalta rikoksista suurin osa tekijöistä on miehiä. Vuonna 2005 tietoon tulleita uhreja oli runsaat 2400, joista 90% on ollut naisia. (Väestöliiton www-sivut, 2015)

2.1 Väkivalta yleisesti

”Monesti mä toivoin, et mä kuolisin tähän. Monta kertaa suihkussa, toivoin et mä vaan valuisin tosta viemäristä alas veden mukana. Kaikki olis ohi.”

-Väkivallan uhri-

Naisiin kohdistuva väkivalta on ikivanha ongelma, jota esiintyy kaikissa kulttuureissa ja yhteiskuntaluokissa. Väkivallan ääripäät ovat toisaalta julkiset ja toisaalta yksityiset. Julkista väkivaltaa on sodissa tapahtuneet joukkoraiskaukset ja väkivallanteot. Yksityinen väkivalta on kaikkein yksityisimpään, intiimeimpään elämään liittyvä väkivalta perheessä ja parisuhteessa kodin seinien sisäpuolella. (Lehtonen & Perttu, 1999, 7)

Väkivalta on valtaa suhteessa toiseen ihmiseen. Se määritellään toisen ihmisen tahdon, tarpeiden ja toiveiden hallitsemiseksi. Hallitsemiseksi käytetään sanallista tai sanattomia tekoja tai molempia, tavoilla jotka loukkaavat ihmisen fyysistä, psyykkistä ja/tai sosiaalista itsemääräämisoikeutta. (Lehtonen & Perttu, 1999, 7-9)

Väkivalta aiheuttaa uhrissa:

- Kokemuksia yhteiskunnallisesta epäoikeudenmukaisuudesta
- Pelkoa ja ahdistusta
- Elämänhaluttomuutta
- Masennusta ja epätoivoa
- Mielenterveysongelmia
- Psyykkisiä häiriöitä
- Syrjäytymistä
- Keskenmenoja ja abortteja
- Naisten itsemurhayrityksiä ja itsemurhia
- Naisten ja lasten tappoja ja murhia
- Lisäksi se aiheuttaa kunnille ja valtiolle suurta taloudellista tappiota

(Lehtonen & Perttu, 1999, 9)

Meidän yhteiskunnassamme on arvoja, asenteita, rakenteita ja käytäntöjä, jotka sallivat väkivallan. Kuitenkin perheissä ja parisuhteissa tapahtuva väkivalta on aina rikos. On havaittu, ettei hyvänä pidetty perusterveyden- ja sosiaalihuollon järjestelmä kykene välttämättä vastamaan väkivallan kohteiden tässä tapauksessa naisten ja tekijöiden avun tarpeeseen. Suurimmat puutteet ovat asenteissa sekä väkivallan tunnistamisessa, pitkäkestoisen auttamistyön organisoimisessa ja etenkin puheeksi ottamisessa. (Lehtonen & Perttu, 1999, 7-9)

”En mä koskaan ole saanut apua yhteiskunnalta tähän. Ei kukaan hoida mua eikä ota vastuuta, että mä saisin apua. Nyt yhteiskunta on kuin mun ex-mieheni.

Vain tekotapa muuttuu”

-Väkivallan uhri-

”Ei tää yhteiskunta auta väkivallan uhria yhtään. Oikeusjärjestelmä kusee ja pahasti.

Uhri saa kärsiä väkivallan lisäksi yhteiskunnasta ja tekijää vaan taputetaan päähän...”

-Väkivallan uhri-

Isoin ongelma meillä suomalaisilla on väkivallan puheeksi ottaminen. Perusterveyden huollossa tai esimerkiksi päiväkodissa ei uskalleta ottaa väkivaltaa puheeksi. Usein pelätään, ettei osata antaa tarvittavaa apua tai ohjata tarvittavan avun piiriin. Tai saatetaan jopa ajatella: *”ei se kuulu mulle, miten tolla naapurilla menee”*. Kuitenkin puheeksi ottaminen, kuunteleminen ja aito läsnä olo usein riittää helpottamaan uhrin tilannetta. Siihen me kaikki kykenemme, kuuntelemaan toista. Oikea kysymys oikeaan aikaan on usein se avain. Se voi tapahtua missä vain. Vaikkapa taloyhtiön pyykkituovassa, kun naapuri tulee tuomaan sinne omia pyykkejään. Voi riittää kun kysyy häneltä, mitä kuuluu.

Suomessa on erittäin vähän erityisesti väkivallan uhreille ja tekijöille tarkoitettuja erikoispalveluita. Lähes ainoita erikoistuneita palvelumuotoja ovat turvakodit. Erikoistuneet palvelut ovat pääasiassa yksityisiä ja yhdistysten tuottamia projektiluontoisia palveluita, jolloin niiden jatkuvuus on riippuvainen projektirahoituksesta. (Lehtonen & Perttu, 1999, 7-8)

2.2 Väkiältä parisuhteessa

Parisuhteessa tapahtuva väkiältä on suhteen läheisyyden vuoksi psykologisilta seuraamuksiltaan uhreille erityisen vahingoittavaa. Monissa tapauksissa väkivallan kierteet seuraavat naisia ja miehiä sukupolvesta toiseen, jolloin puhutaan ylisukupolvisesta väkivallasta. (Lehtonen & Perttu, 1999, 11-13)

”Sen vanhemmat oli jo todella kieroja. Sen äiti oli mua kohtaan todella julma, kun mä jouduin siellä asumaan. Toivon, et oon onnistunu kasvattaa mun lapset niin, ettei niistä tuu samanlaisii ku isä on.”

-Väkivallan uhri-

Kun väkivaltainen parisuhde on loppumassa, väkivallan lisääntyminen ja eskaloituminen on entistä todennäköisempää. On muistettava myös, että väkiältä ei useinkaan lopu, vaikka suhde loppuisi. Tavallista on, että väkiältä jatkuu vuosien, jopa kymmenien vuosien jälkeen erosta, vain väkivallan muodot saattavat muuttua. (Lehtonen & Perttu, 1999, 11-13)

”Mä en uskalla enää liikkuu yksin missään. Se on sanonut mulle, et jos hän ei mua saa, ei saa kukaan muukaan.”

-Väkivallan uhri-

”Kyl mä pelkään liikkuu kaupungilla. Mä osaan vieläkin sen aikataulut ulkoo, tiedän millon voin käydä kaupassa ilman et mun tarvii törmätä siihen. En mä käy baareissakaan enään, ku pelkään et törmään siihen taas.”

-Väkivallan uhri-

Kun läheinen ja merkityksellinen ihminen tekee väkiältä, joka rikkoo fyysisen koskemattomuuden rajoja, traumatisoi se naisen voimakkaasti ja aiheuttaa psyykkisiä ongelmia. Tilanteesta voi muodostua psyykkisesti kestämaton, jos sama henkilö ensin pahoinpitelee, hetken kuluttua pyytelee anteeksi ja sitten vannoo rakkauttaan uhria kohtaan. Kunnes taas se ”nyrkki heilahtaa.” (Lehtonen & Perttu, 1999, 20,21)

”Kyllä se joskus pyyteli anteeks.

Pian ne anteeks pyynnöt oli vain sanoja muiden joukossa”

-Väkivallan uhri-

3 NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN MUODOT

3.1 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta, kuten myös fyysinen ja henkinen, on käsitteenä laaja. Se pitää sisällään uhan ja pahoinpitelyn ilmapiirin. Seksuaalien väkivalta voi myös olla nöyryyttämistä ja halventamista sekä huoraksi haukkumista. Jos uhri jatkuvasti joutuu kuuntelemaan itseän kohdistuvia alentavia arviointeja ja kommentteja, aiheuttaa se uhrissa todella syviä henkisiä vaurioita, joiden korjaamiseksi usein tarvitaan ammattiapua. Usein ajatellaan raiskaajan olevan uhrille täysin tuntematon henkilö, joka hyökkää uhrin kimppuun pimeällä kadulla tai rappukäytävässä. Tosiasiassa raiskaaja on useimmiten läheinen henkilö, kuten poikaystävä, avio- tai avopuoliso tai henkilö, jonka nainen jollakin tavoin tuntee. Suurin osa raiskauksista tapahtuu kotiolosuhteissa. Valitettavasti seksuaalinen väkivalta on avo- ja avioliitossa tavallista ja se liittyy usein muuhun väkivaltaan. Myös pahoinpitely voi päättyä raiskaukseen. Usein avo- ja avioliittoon liittyvän intiimin suhteen voi käsittää oikeutetuksi seksiin. Alistavien ja omistavien miesten mielestä erityisesti seksi kuuluu miesten oikeuksiin. Mies saattaa ymmärtää seksin kuuluvan aviollisiin etuoikeuksiin, jolloin miehelle on toisarvoista suostuuko nainen siihen vai ei. Avioliitto ja intiimi suhde saattavat tehdä seksuaalisen väkivallan ikään kuin hyväksyttävämmäksi, kuitenkin se on myös avioliitossa kriminalisoitu. Tekijä voi myös pakottaa seksiin ja yhdyntään pahoinpitelyn päätteeksi tai vaatia sitä sovinnon merkiksi. Usein kumppani suostuu tähän pelon tai sovun säilymisen vuoksi. Kuten muissakin väkivallan muodoissa, seksuaalisessa väkivallassa ei ole kyse seksistä, vaan vallan käyttämisestä ja alistamisesta. (Lehtonen & Perttu, 1999, 41-42)

”Kyl se mut raiskas. Monta kertaa.

Ei mulla ollu vaihtoehtoja ”

-Väkivallan uhri-

”Ei se mua koskaan raiskannu. Mut se pihtas.

Ei antanu mulle, ite se kävi vieraissa.”

-Väkivallan uhri-

Seksuaalisen väkivallan yleisimmin esillä oleva muoto on raiskaus. Seksuaalisen väkivallan muotoja ovat myös seksuaalien ahdistelu, koskettelu, toisen seksuaalinen arvosteleminen ja arvostelu tai seksuaalisiin tekoihin pakottamista. Seksuaaliseen väkivaltaan kuuluu myös sukupuolielimiin ja niiden alueelle kohdistunut pahoinpitely. (Lehtonen & Perttu, 1999, 42)

”Kyllä sillä sai muita naisia olla. Sillä oli aina.

Se toi niitä kotiin. Vaikka meillä oli pieni lapsi.

Mä istuin toisessa huoneessa lapsen kanssa, kun se pani vieraita ämmii.”

-Väkivallan uhri-

Seksuaalisen väkivallan merkkejä muun muassa:

- Sukuelinten ja virtsateiden arkuus
- Kipua, mustelmia tai kutinaa sukuelinten alueella
- Verenvuotoa sukuelimistä
- Vaikeuksia istumisessa tai kävelemisessä
- Mustelmat reisien sisäpinnoilla
- Painajaiset

(Rautava & Perttu, 2002, 65)

”Se tiesi, et mä rakastan maalaamista ja käsilläni tekemistä. Siks se varmaan mursi mun käsistä, jokaisen sormen, yks kerrallaan ja molemmat ranteet, etten mä pystyis enää maalaamaan. Se mursi myös mun nilkat ja varpaat yks kerrallaan. Ja ihan vaan siks, koska mä en suostunut seksiin.

Enään en pysty käsillä tekemään mitään.”

-Väkivallan uhri-

3.2 Fyysinen väkivalta

Yleisemmin käsitteellä väkivalta, viitataan fyysiseen väkivaltaan tai sen uhkaan. Fyysinen väkivalta sisältää tönimistä, lyömistä, puremista tai potkimista. Sen sisältö on todella laaja. Myös erilaiset pakkokeinot ja vapauden riistot ovat fyysistä väkivaltaa. (Lehtonen & Perttu, 1999, 37)

”Se purki aina pahan olonsa muhun. Joku kerta se tuli kotiin lankun pätkän kanssa, kysyin siltä mitä aletaan remontoimaan. Kuulemma tänään pelattaisiin pesäpalloa, ja mun pää toimittais pallon virkaa.”

-Väkivallan uhri-

”Mä odotin meen esikoista silloin. Eräänä päivänä se työnsi mut yhtäkkiä rappuset alas. Olihan se mua muuten silloin jo hakannut. Vaikka olin raskaana. Aina sain suojeltua mun pientä, sille ei onneks koskaan tullu niistä kerroista mitään.

Eikä raskaus menny kesken”

-Väkivallan uhri-

Fyysisestä väkivallasta jää monenlaisia merkkejä uhriin, kuten:

- Vammat, joiden synty ei vastaa annettua selitystä, esim. turvotus, mustelmat tai murtuminen joita yleensä selitellään kaatumisella tai jotain päin kävelemisellä
- Vammat, joiden alkuperää uhri ei osaa selittää
- Vammat vaatteiden peittämällä kehon osilla
- Palovammat, joiden muoto, laajuus, aste tai sijainti ei vastaa selitystä
- Tärykalvon repeäminen
- Selvät käsillä ja sormilla puristamisen merkit esim olkavarsissa, jotka kertovat ravistelusta

(Rautava & Perttu, 2002, 65)

”Se hakkas mua, mutta vain kännissä. Joka keskiviikko aloin jo odottamaan kauhulla viikonloppua ja kuinka pahasti nyt saisin turpaani.”

-Väkivallan uhri-

”Kyllähän se mua hakkas. Kerran se löi mun päätäni seinään, mulle tuli silmäkulmaan kallonmurtumia. Näkö ei onneks kokonaan mennyt.

Joskus se puri mua käteen, sillee et oikee veri lensi.”

-Väkivallan uhri-

”Se hakkas mua niin pahasti, et mun kallo on kokonaan murtunut. Monesta kohtaan. Ei se tuu enää takas kuntoon”

-Väkivallan uhri-

3.3 Psykkinen eli henkinen väkivalta

Kaikista väkivallan muodoista yleisin lienee olevan henkinen väkivalta. Se voi olla sanallista tai sanatonta. Se on uhkaamista, pelottelua, alistamista, mustasukkaisuutta ja toisen omistamishalua. Uhkailu voi sisältää fyysisen väkivallan uhan, myös pelottelun, kuten tavaroiden heittelyn ja hajottamisen. Uhkailulla ja pelottelemisella on fyysisen väkivallan kaltainen pelottava, uhkaava ja ahdistava vaikutus. Usein uhri kokee henkisen väkivallan kaikista pahimmaksi väkivallaksi ja monet väkivallan uhrit ovatkin sanoneet: *”Olis ees ennemin lyönyt”*. (Lehtonen & Perttu, 1999, 38)

”Ei meillä väkivalta aina fyysistä ollut. Se oli myös psykkinen. Mä olin ihan paska ihminen, kukaan ei huolitsi mua. Mä olin ruma, läski ja huora.

Se nujersi mun itsetunnon palapalalta.”

-Väkivallan uhri-

”Mua se ei onnistunut täysin nujertamaan. Mä olin niin vahva kumminkin. Loppu aikana, mä pystyin jo antamaan sille takasin.”

-Väkivallan uhri-

”Joskus mä toivoin et se löis. Ettei se aina haukkuis. Se on pahempaa ku lyöminen”

-Väkivallan uhri-

Henkisen ja fyysisen väkivallan välimaastossa kulkevat ilkivalta, omaisuuden rikkominen ja tuhoaminen ja perheen lemmikkieläinten julma kohtelu, kiduttaminen ja tappaminen. (Lehtonen & Perttu, 1999, 38)

”Joku kerta sillä pimeni täysin, se meni ihan ku johonki psykoosiin. Se otti meen lipaston ja heitti sen seinään. Se hajotti myös telkkarin ja paljon muutakin.

Mut ei se onneks mua lyöny.”

-Väkivallan uhri-

”Jouduin lainamaan jokus sen autoo, et pääsisin kouluun.

Se anto mulle avaimet ja vittuilevaan sävyyn sano ”Varo sitä, se on tehokas. Älä vaan tapa ittees sillä”. Pian mä sen ymmärsin, mitä se tarkotti. Siin autos oli jotain häikkää, se hyyty ihan yht äkkii. Kävin koulun jälkeen tankkaas sen, jos vika ois bensassa. Mut sit mä tajusin, et kaasupoljin on löysä, turhan löysä. Se yritti tappaa mut. Se oli rukannu kaasuvaijerin sillee ettei se toimi. En ihmettelis, vaiks olis jarruvaijerinkin rukannu sillee et oisin voinu kuolla.”

-Väkivallan uhri-

Henkisen väkivallan uhrissa on havaittavissa tietynlaisia merkkejä väkivallasta, mm:

- Muutokset toimintakyvyssä ja käyttäytymisessä, henkilö on yliaktiivinen, passiivinen tai hidastunut toiminnoissa
- Unettomuus/unen puute tai liiallinen unen tarve
- Muutokset ruokahalussa
- Aggression puuskia
- Surullisuus, esim. ikävä lapsia
- Pelot ja ylenmääräinen ahdistuneisuus
- Epävarmuus ja ristiriitaisuus
- Päätöksien ja sanojen peruminen
- Eristäytyminen

(Rautava & Perttu, 2012, 66)

”Sillä oli kesäloma ja mulla oli koulu alkaas. Se piti mua kahden viikon ajan hereillä, joka yö. Se tökki mua, etten mä vaan nukkuis öisin. Mä olin niin väsynyt”

-Väkivallan uhri-

Henkinen väkivalta on kuin verkko, johon toisiinsa kietoutuu fyysinen kipu, emotionaalinen ahdistus ja henkinen kärsimys. Väkivaltaisessa suhteessa häpeä, syyllisyys, pelko, epäonnistumisen kokemukset ja monet muut kokemukset ja niiden herättämät tunteet limittyvät yhteen. Uhrin on usein mahdotonta eritellä, mitä kaikkea hänessä tapahtuu. (Lehtonen & Perttu, 1999, 39)

”Viimiset puoltoista vuotta, mä olin koko ajan varpaillani. Elämä oli aikataulutettua. Kaikki oli kunnossa, kun se tuli töistä kotiin. Mä vaan toivoin et se loppuis.

Mä pelkäsin. Mä olin niin väsynyt.”

-Väkivallan uhri-

”Mä nukuin loppuaikana olohuoneessa, sohvan ja seinän välissä istuvaltani, kaikki vaatteet päällä. Mä pelkäsin, niin etten saanu kunnolla nukuttuu.

Se oli ihan helvettiä. Mä vaan odotin.”

-Väkivallan uhri-

”Mun laps asui meillä, se suojeli mua. Se nukku sohvalla, istuen, vaatteet päällä ja odotti. Sillä oli ase tyynyn alla, toisen sohvan vieressä.

Ja me vaan odotettiin, ja pelättiin”

-Väkivallan uhri-

”Mun poika asu meen pihakämpässä. Loppu aikoina pyysin sitä nukkumaan meille sisälle sohvalle. Mä niin pelkäsin meen molempien puolesta”

-Väkivallan uhri-

3.4 Hengellinen väkivalta

Uskonnon oikeuttama väkivalta perustuu Raamatun tulkintaan miehen oikeudesta hallita, alistaa ja omistaa naista. Aiemmin kirkon patriarkaalinen rakenne on hyvin avoimesti rohkaissut miehiä naisen alistamiseen ja naisiin kohdistuvaan väkivaltaisuuteen niin kodeissa kuin koko yhteiskunnassakin. Uskonnon varjossa tapahtuva väkivalta on viime vuosiin saakka pysynyt salattuna ja se on ollut hiljaisesti oikeutettua. (Lehtonen & Perttu, 1999, 39-40)

Hengellinen väkivalta voi myös olla uskonnollisuuden ja uskonnollisten tarpeiden halveksimista ja pilkkaamista. Tekijä voi kieltää uhrilta uskonnon harjoittamisen tai pakottaa osallistumaan ja noudattamaan jonkin uskonnon mukaisia sääntöjä ja normeja. (Lehtonen & Perttu, 1999, 39-40)

3.5 Taloudellinen väkivalta

Parisuhteessa ilmenee usein taloudellista väkivaltaa. Se on yksi alistamisen ja vallankäytön muoto. Taloudellinen väkivalta ilmenee kiristämisenä, kavaltamisena, toisen rahojen ja omaisuuden luvattomana käyttönä tai rahan käytön kontrolloimisena. Usein se liittyy myös muuhun väkivaltaan. Mies saattaa hoitaa jopa kaikki ruokakaupassa käynnit, niin ettei vaimon ”tarvitse” käydä edes itse kaupassa. Toisen rahattomana pitäminen on tehokas tapa estää irrottautumispyrkimykset. (Lehtonen & Perttu, 1999, 42-43)

”Hän teki mun elämästä todella alkeellista. Ite se eleli herroiksi rahoilla. Edes pyykinpesukonetta ei ollu. Mä pesin kaikki vauvan vaatteet ja rätit käsin. Edes vaippoihin se ei antanu rahaa. Mä keräsin pulloja, josta sain rahaa et me saatas vauvan kanssa ruokaa. Ei se antanu meille mitään.”.

-Väkivallan uhri-

Taloudelliseen kontrolliin liittyy usein vaatimus tehdä sentilleen selvitys rahojen käytöstä, kuten kuitit esittämällä. Tähän vaatimukseen liittyy lisäksi myös fyysisen väkivallan uhka. Ajatellaan myös, että tällaiset tilanteet ratkeavat niin, että nainen hankkii itselleen työpaikan ja tienaa omat rahansa. Mutta kuitenkin taloudellinen kontrolli ja väkivalta ei kuitenkaan riipu siitä, käykö nainen töissä. (Lehtonen & Perttu, 1999, 42-43)

”En mä koskaan saanu pitää ite tienamiani rahoja.

Ne meni miehelle armeijaan ja anoppi vei kaikki loput.

En mä vauvalle koskaan voinu ostaa uusii vaatteita, enkä itellenikään.

Anoppi kaivo vintiltä kaikkii vanhoja vaatteita mulle. Vauvan potkuhousuista leikattiin jalkaosat pois, pystyhän siihen sukat laittamaan jalkoihin.”

-Väkivallan uhri-

Merkkejä taloudellisesta väkivallasta:

- Tarvittavien palveluiden vähentäminen tai niistä kieltäytyminen
- Selittämätön tai äkillinen rahanpuute, jolloin laskut jäävät maksamatta tai ei ole rahaa lääkkeisiin, ruokaan tai muihin ostoksiin
- Selittämättömät tai äkilliset suuret nostot tililtä
- Selittämätön ristiriita tulojen ja elämisen tason välillä

(Rautava & Perttu, 2012, 67)

”Vaikka mä kävin ite töissä, tienasin ite omat rahani, en mä niitä koskaan saanu pitää. Kaikki meni hälle.”

-Väkivallan uhri-

3.6 Piilevä väkivalta

Piilevä väkivalta on uhkan ilmapiiriä, tietoisuutta ja pelkoa siitä, että väkivalta voi puhjeta milloin vain. Piilevästä väkivallasta käytetään myös käsitettä latenttinen väkivalta. Se on perheessä läsnä, vaikka tekoja tapahtuisikin hyvin harvoin. Väkivallan mahdollisuus on aina piilevänä, jos väkivaltaa on tapahtunut yhdenkin kerran. Täten uhri yrittää muokata omaa käyttäytymistään väkivaltaa ehkäiseväksi,

hän yrittää miellyttää ja myötäillä tekijää esim. suostumalla vastentahtoisesti seksiin tai tarjoutumalla siihen. Nainen yrittää seurata miehen mielialoja ja käyttäymistä, jotta voisi entisiin kokemuksiin perustuen ennakoida tulevaa väkivaltaa. Jatkuva väkivallan uhka on hyvin stressaavaa, sillä kaikki huomio ja elämä keskittyy tekijän ympärille, missä muiden tarpeita ei ole olemassa. (Lehtonen & Perttu, 1999, 44)

*”Mä yritin kulkea leijumalla, kuin ilmassa.
Ettei vaan kolahtais mikään ja se suuttuis.”*

-Väkivallan uhri-

”Mä vaan odotin. Oli tyyntä myrskyn edellä.”

-Väkivallan uhri-

3.7 Vainoaminen

Vainoaminen on toistuvaa, ei toivottua yhteydenottamista, seuraamista, tarkkailua ja uhkaamista. Vainoava käytös voi olla pienieleistä uhkaavaa vihjailua, säälimätöntä mustamaalaamista, mutta se voi myös kärjistyä fyysiseksi väkivallaksi. Myös teknologiset sovellukset ovat osana vainoamista. Parisuhteeseen liittyvä vainoaminen alkaa yleensä siinä kohtaa, kun nainen ilmoittaa eroaikeistaan miehelle tai ero on jo tapahtunut. Usein vainoaminen, kontrollointi tai alistaminen on alkanut jo suhteen aikana. (Nettiturvakodin www-sivut, 2015)

”Se vahti mua kun mä kävin töissä. Se kävi välissä töissä tarkistamassa, et mä oon varmasti siellä. Se oli laskenu sekunnilleen millon pitäis töistä olla kotona. Ja auta armias, jos en sillä punaisella sekunnilla ollu kotona kun se oli laskenu.”

-Väkivallan uhri-

”Se teki lastensuojeluilmoituksenki. Se oli joskus soittanu poliisille ja väitti, et mä oon hyppäämässä katolta alas. Vaikka olin kotona sohvalla.

Oli siinä poliisille sitten seliteltävää.”

-Väkivallan uhri-

Vainoamista on mm:

- Toistuvat, ei toivotut yhteydenotot
- Perättömien tietojen levittäminen
- Omaisuuden tuhoaminen
- Pelottelu, uhkailu ja väkivalta
- Seuraaminen, tarkkailu
- Tietojen kaappaaminen ja väärinkäyttö

Äärimmillään se voi kärjistyä henkeä uhkaavaksi väkivallaksi. Vuoden 2014 alusta, on vainoamisesta tullut rikos. RL 25, 7 a. (Varjo-hankeen www-sivut, 2015)

*”Kun me erottiin ja mä muutin omaan asuntoon poikani kanssa,
kun en yksin olis pärjänny enkä uskaltanu olla. Se vainos mua.
Se odotti siinä ulko-oven lähellä. Odotti meitä.”*

-Väkivallan uhri-

3.8 Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti

Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti kohdistuu toisten avusta riippuvaisiin henkilöihin. Se on perustarpeisiin kohdistuvaa hoidon vähäisyyttä, hoitamatta jättämistä tai epätarkoituksenmukaista hoitamista. Hoidon ja huolenpidon laiminlyöntiin voi liittyä myös erilaista taloudellista tai muuta hyväksikäyttöä sekä fyysistä ja/tai psyykkistä väkivaltaa. Laiminlyönti voi olla fyysistä tai emotionaalista. (Lehtonen & Perttu, 1999, 44-45)

”Me alettiin tosi nuorena jo seurustelemaan. Olin vasta 14. Sit koitti se aika, ku se lähti armeijaan. Mun piti muuttaa sen äitille asumaa. En mä saanut ruokaa, eihän kylläinen tee työtä niin hyvin kuin nälkäinen.”

-Väkivallan uhri-

4 VÄKIVALLAN ESKALOITUMINEN

Eskaloituminen ei ole väkivallan muoto, vaan ilmentymä. Väkivalta muuttuu yhä vakavammaksi ja vaarallisemmaksi kerta kerralta. Usein se alkaa sanallisesti ja muuttuu fyysiseksi väkivallaksi. Sanallinen väkivalta voi toimia ikään kuin katalysaattorina fyysiselle väkivallalle. Erityisesti, jos tekijä on kontrolloiva, käyttää pakkovaltaa ja toisen pakottamista ja kokee menettävänsä kasvot. Sanallinen väkivalta voi eskaloitua fyysiseksi väkivallaksi. Kontrollin muodot voivat olla mitä erilaisimpia ja sen keinoin voidaan rajata käyttäytyminen tiettyyn raamiin. Se voi ilmetä esimerkiksi liikkumisen, sosiaalisten suhteiden tai pukeutumisen rajoittamisena. Siinä ei ole kyse yksittäisestä tapahtumasta, vaan toistuvasta pyrkimyksestä hallita ja rajoittaa toisen elämää. Pahimmillaan väkivalta voi päätyä uhrin kuolemaan. (Lehtonen & Perttu, 1999, 38)

”Ensin se oli vain sanallista. Se kontrolloi mun tekemisiä ja menoja. Koskaan mulla ei ollut vapaata aikaa. Aina se keksi jotain esim. siivoamista, jos vaan näyttikin siltä ettei olis tekemistä. Ei se fyysinen päivittäistä ollut, päivittäin kuitenkin oli väkivaltaa. Taloudellista, henkistä.”

-Väkivallan uhri-

”Eräänä iltana ku se hakkas mua, kaaduin maahan ja se alko potkii mua. Turvakengillä. Suoraan selkään.”

-Väkivallan uhri-

”Se tappo mun ystävän, sen oman vaimon sänkyyn. Ampu haulikolla sen kuoliaaks. Oli niillä ollu pitkään jo väkivaltaa”

-Väkivallan uhri-

5 PSYKOPATIA

Käsite psykopatia viittaa persoonallisuuden jatkumoon, jonka tiettyyn kohtaan kaikki ihmiset asettuvat, samoin kuin käsite narsismi. Psykopatia on käsitteenä eri asia kuin narsismi, sillä psykopaatti ei kykene kokemaan empatiaa, syällisyyttä, katumusta

eikä hän koe fysiologisia reaktioita tunteita herättävissä tilanteissa. Psykopatiassa on kyse huomattavasti vakavemmasta personaalisuushäiriöstä, kuin narsismissa, joten näitä käsitteitä ei tule käyttää rinnakkain. Täysimääräisenä psykopatiaa esiintyy vain noin 1-2% kokonaisväestöstä, mutta noin 10% väestöstä on arvioitu olevan ns psykopaattien sukulaissieluja. Eli noin 10% väestöstä omaa psykopaattisia persoonallisuuspiirteitä, siinä määrin että he voivat aiheuttaa muille huolta ja vahinkoa. (Häkkänen-Nyholm, 2009, 13-15/esipuhe)

”Tuoreiden empiiristen tutkimusten mukaan psykopatiaa esiintyy 1-2% aikuisväestöstä, mikä karkeasti arvioituna tarkoittaa sitä, että suomessa olisi 40 000 – 80 000 psykopaatiksi luokiteltavaa, yli 19-vuotiasta ihmistä”. (Auvinen-Lintunen, Eronen, Holi, Holmalahti, Häkkänen-Nyholm, Konttila, Laajasalo, Lauerma, Lindberg, Nyholm, Ollinheimo, Repo-Tiihonen, Tiihonen, Stoaat & Weizmann-Henelius, 2009, 323)

Aluksi psykopaatti luo itsestään yleensä positiivisen ensivaikutelman. Ajan myötä parisuhteessa käytös alkaa muuttumaan tai ainakin toinen osapuoli alkaa havaitsemaan hänessä piirteitä, jotka heijastuvat negatiivisesti parisuhteeseen, esim. patologinen valehteleminen ja vastuuttomuus. (Auvinen-lintunen, Eronen & em, 2009, 324-325)

”Kaikki oli todella ihanaa. Mies oli aivan ihana, en voinut uskoa, et tollasta ois ees oikeesti olemassa. Muutettiin yhteen, kaikki oli vieläkin ihanaa. Mut sitten... Me mentiin naimisiin. Ja kaks viikkoo papin aamenen jälkeen, se kaikki paska aukes mulle. Se lävähti suoraan päin naamaan.”

-Väkivallan uhri-

Psykopaateille tyypillisimpiä minän puolustuskeinoja ovat lohkoaminen eli he näkevät ihmiset tai asiat yksinomaan joko hyvinä tai pahoina. He kokevat itsessään jonkin ahdistavan tai ei-hyväksyttävänä koetun piirteen ja yrittävät heijastaa sitä toisen ihmisen kautta. Tätä kutsutaan projisoinniksi. Parisuhderiitaan liittyvässä vuorovaikutustilanteessa lohkoaminen voi ilmetä niin, ettei psykopaatti koe itsessään koskaan olevan mitään vikaa, vaan aina ja yksinomaan vika on toisessa osapuolella. (Auvinen-Lintunen, Eronen & em, 2009, 324-325)

Avo- tai avioliittoon psykopaatti päätyy todennäköisesti täysin muista kuin tunneperäisistä syistä. Kuten taloudellisen statuksen tai seksuaalisen hyödyn saavuttamiseksi. Psykopaatti ei koe tunneperäistä sitoutumista suhteeseen, sillä tunneperäiset syyt puuttuvat. Hän kokee siis olevansa oikeutettu pettämään puolisoaan. (Auvinen-Lintunen, Eronen & em, 2009, 326-328)

”Se kysy multa monesti, mitkä on mun motiivit tähän suhteeseen. Mun motiivit vai.... Mä rakastin sitä. Kyse oli sen motiiveista, mitä se halus hyötyä musta. Se vaan peilas sen muhun, et mä haluan siitä vain jotain hyötyä.”

-Väkivallan uhri-

Aidon psykopaatin tunnistaa siitä, että hän voi seurata videolta mitä tahansa kammottavaa ja kuohuttavaa, esimerkiksi lapsen kiduttamista, ilman että hänen sydämen lyöntitaajuus, hengitys kiihtyy tai kämmenet hikoavat, kuten normaalilla ihmisellä tapahtuisi. Aito psykopaatti voi myös katsoa lähimmäisensä päätä kiikarinkiväärin hiusristikon läpi käsien vapisematta, ihan täysin tappamistarkoituksessa. Hänen autonominen hermostonsa ei reagoi inhoa, pelkoa tai vaaraa viestiviin signaaleihin. Psykopaatti kuitenkin osaa lukea toisen ihmisen mielenliikkeitä täysin, vain kyetäkseen manipuloimaan häntä. (Lauerma, 2009, 58-59)

”Se muuttu jotenki. Se alko tuomaan mulle iltasin kaakaota. Aattelin, kuinka ihanaa. Onko se nyt oikeesti muuttunut. Voi, kuinka väärässä mä olin. Aloin seuraamaan peilin kautta mitä se tekee. Se yritti myrkyttää, tappaa mut. Laitto kaakaon joukkoon millon mitäkin myrkkyä, jopa rotanmyrkkyä.”

-Väkivallan uhri-

”Se oli valmis tappamaan oman tyttärensä. Sillä oli jo ase ladattu. Se istu mettässä kytiksessä, odottamassa”

-Väkivallan uhri-

Mistä tunnistan sitten psykopaatin? Kansantarinoiden mukaan ”Psykopaatin tunnistaa matalasta otsasta ja isoista kiveksistä, koska psykopatia on monimuotoinen yhdistelmä erilaisia piirteitä.” Oikeasti, ei psykopaatin tunnistaminen koskaan tule olemaan aivan näin helppoa.(Lauerma, 2009, 63)

”Se oli täysin kylmä, ihan tunteeton paska.”

-Väkivallan uhri-

”Sillä oli omia lapsia entisestä liitostaan. Se ei tuntenu mitään niitä kohtaan.

Mun lapsista se kuitenkin välitti”

-Väkivallan uhri-

”Sillon kaikki valkeni mulle. Nyt ymmärrän miks se oli sellanen ku se oli. Mun psykiatri sano, et se on täysin tunteeton. Sain sille nimen, psykopaatti.

Narsistinen psykopaatti.”

-Väkivallan uhri-

”Ei se välittäny ku itestään. Ei ees meen lapsista.

Se oli jo valmis tappamaan meen lapset.”

-Väkivallan uhri-

6 NARSISMI

Kun puhutaan narsismista, tarkoitetaan sillä narsistista persoonallisuushäiriötä. Siinä henkilön minäkehitys, minäkuva, itsetunto sekä muihin suhtautuminen on vaurioitunut. (Narsistien uhrien tuki ry:n www-sivut, 2015)

Narsisteilla ihmissuhteet ovat riippuvuus- ja palkitsemissuhteita ja ne kestävät tasan niin kauan kuin hän niistä itse hyötyy. Narsisti saattaa ostaa puolisolleen lahjoja ja antaa huomionosoituksia. Jokaisen hänen antamansa lahjan tavoitteena on kuitenkin itse saada huomiota, arvostusta, kiitosta ja palvontaa. Kotona huokuu negatiivisuus,

epätoivo, uhkan tunne ja paha olo, vaikka yleisellä tasolla perheen asiat olisivat kunnossa. Kaikki huonosti menevät asiat peitetään vieraiden tullen ja heille näytetään vain kulissia, meillä on kaikki hyvin. Kotiin tullessaan, narsisti ei yleensä tervehti puolisoaan eikä ole huomaanivaankaan häntä, vaan alkaa lähes välittömästi purkamaan omaa pahaa oloaan huutamalla ja komentelemalla, jonka tavoitteena siirtää negatiiviset tunteet uhuriin. Jos kaikki ei mene kuin narsisti tahtoo, hän ei varmaan unohda sitä pitkään aikaan. Erittäin tavallista on, että ne tilanteet, joissa narsisti kokee tullessaan väärinymmärretyksi tai –kohdelluksi, hän varmasti kostaa uhrilleen. Kaikki hänen rakkaussuhteensa ovat täynnä syyllisiä ja syytettyjä, uhreja ja syntipukkeja. Edetessään ne toistavat samankaltaista kaavaa: palavasta rakkaudesta tulee vihamielistä ja kodista tulee taistelulenttä, jossa vuorovedoin eletään onnea, vuoroin vihaa. (Narsistin uhrin tuki ry:n www-sivut, 2015)

”En mä voinut viedä edes roskaa. Se oli ihan varma et kävin silloinkin panemassa jotain toista miestä. Aina sen mielestä mulla oli toinen mies.”

-Väkivallan uhri-

”Kaupassakin, jos miesmyyjä hymyili mulle ni mulla oli ihan varmasti senkin kanssa suhde. Eikai se ny muutenvaan ois mulle hymyilly”

-Väkivallan uhri-

Parisuhteessa, narsisti on laskelmoiva, kylmä ja välinpitämätön kumppaninsa tarpeista. Hän saa puolison luopumaan vaihviikkaan ystäväistä, sukulaisista ja harrasteista. Lopulta uhri ei edes itse ymmärrä, miksi on luopunut kaikista hänelle tärkeistä asioista. Narsisti on yleensä täysin ”kiero” ihminen, joka saa uhrin kokemaan syyllisyyttä ja sympatiaa. Näin narsisti saa itse mennä ja olla kuten haluaa, mutta uhri ei uskalla lähteä kotoaan ystävien luokse, sillä puolison mielestä se olisi väärin, että uhri lähtee yksin ulos, ilman häntä. Hän saattaa tuolloin jopa alkaa syyttämään uhria pettämisestä ja jättämisestä, jolloin uhri kokee syyllisyyttä. (Narsistin uhrien tuki ry:n www-sivut, 2015)

”Mulla ei saanu olla ystäviä, ei ketään. Mä luovuin kaikesta.

Ei sitä kukaan tienny, mistä mä jouduin kärsimään.

Ku ei mulla ollu ketään, kelle kertoa.”

-Väkivallan uhri-

Jatkuva varuillaan olo siitä, ettei vaan sano mitään väärin ja narsistin lukeminen, millä mielellä tänään ollaan, rasittaa uhria todella paljon. Kodin ilmapiiri vaihtelee laidasta laitaan, riippuen onko narsisti läsnä vai poissa. (Narsistin uhrien tuki ry:n www-sivut, 2015)

”Eräänä iltana ku istuttiin sohvalla, se kerto mulle sen ite. Et hän on narsisti, lähde ja pakene tästä. Niin kauan kun vain voit. En lähteny, en vielä sillon.”

-Väkivallan uhri-

”Ulkoa päin näytti, et meil on kaikki hyvin. Pieni, rakastava perhe. Mut kuinka kaikki oli väärässä, kaikki oli pelkkää kulissii. Päältä kaunis, sisältä täyttää paskaa!”

-Väkivallan uhri-

”Se oli ihan hulluu. Se oli ihan sekasin.

Ei voinut sietää mun lapsia, tai tyttären poikaystävää.

Se väitti, et ihan varmasti äitikin panee tyttären jätkäkaverii.

Ihan sairasta”

-Väkivallan uhri-

7 TRAUMA JA TRAUMAATTINEN KRIISI

Parisuhdeväkivallan seurauksena naiselle tulee usein traumoja ja hän saattaa kärsiä traumaattisesta kriisistä. Se kuvaa uhrin psyykkistä tilannetta, hänen kohdattuaan uhkaavan tilanteen. Jotta traumaattisesta kriisistä voitaisiin selviytyä, on hänen käytävä tilannetta läpi esim psykiatrin kanssa. Vaikka sanotaan, että kaikkeen

tottuu ajallaan, ei väkivaltaan koskaan totu, vaan siitä seuraa jokaiselle naiselle emotionaalinen kriisi. (Lehtonen & Perttu, 1999, 59)

Traumaattisessa kriisissä on neljä eri vaihetta, shokkivaihe, reaktiovaihe, käsittelyvaihe ja uudelleen suuntaamisen vaihe. Ei ole tarkkoja aikoja, missä ajassa nämä vaiheet tulevat esille, vaan jokainen nainen käyttää vaiheiden käsittelyyn oman aikansa, siihen saattaa mennä jopa vuosia. Jokainen uhri kokee traumaattisen kokemuksen eritavalla. Yleisin on epäuskon kokemus, ”tällaista ei voi tapahtua minulle”. Uhrilla voi myös olla epätodellisuuden ja unessa olemisen kaltaisia tuntemuksia, hän saattaa jopa kokea tilanteen niin, että ikäänkuin hän irtautuisi omasta kehostaan ja katsoisi ns haamuna vierestä tapahtumaa. Kun väkivalta on erityisen rajua, saattaa uhrilla ilmetä muistikatkoja, myös aika ja äänet saattavat vääristyä. Kipua uhri ei välttämättä tekohetkellä tunne, se tulee vasta myöhemmin. Uhri saattaa kieltää tapahtuman ja kehittää itselleen erilaisia keinoja tähän, kuten toimia hänelle epätyypillisellä tavalla tai tehdä asioita, jotka ovat kummallisia ja epärationaalisia. (Lehtonen & Perttu, 1999, 59)

”Musta tuntu, että toisinaan mä olisin irtautunut mun kehosta.

Ikäänkuin oisin kattonu vierestä kun se hakkas mua.”

-Väkivallan uhri-

7.1 Shokkivaihe

Shokkivaihe ilmenee välittömästi väkivaltaisen tapahtuman jälkeen. Naisen käyttäytyminen saattaa olla ulkonaisesti rauhallista ja rationaalista. Tällöin usein on kyse heikentyneestä kyvystä ajatella ja toimia normaalisti. Shokissa oleva nainen tapahtuneeseen nähden voi myös vaikuttaa lamaantuneelta, apaattiselta, ”tunteettomalta” tai välinpitämättömältä. Nainen voi olla syvästi ahdistunut, käyttäytyä yliaktiivisesti, sekavasti, paniikinomaisesti, taantuneesti tai aggressiivisesti. Shokkireaktio voi ilmetä myös myöhästyneenä, 1-3 vuorokauden kuluttua. (Lehtonen & Perttu, 1999, 60)

7.2 Reaktiovaihe

Muutaman päivän tai viikon kuluttua tapahtuneesta ilmenee reaktiovaihe ja se on naisella erittäin tuskallinen vaihe. Tällöin on naisen psyykkisen selviytymisen kannalta erittäin tärkeää, että hänellä on joku kenelle puhua, joku ketä auttaa häntä, jotta hän voisi alkaa käsittelemään tapahtunutta. Tässä vaiheessa oireita esiintyy lyhyen aikaa, yleensä kahdesta päivästä noin 4 viikkoon. Nainen alkaa reagoida vahvasti, voimakkailta tunteilla: itkua, ahdistusta, itesyytöksiä, syyllisyyttä, keskittymisvaikeuksia, levottomuutta ja ärtyisyyttä. Hän saattaa jopa vetäytyä ihmissuhteista. Hän joutuu kohtaamaan kylmän todellisuuden ja hän tulee tietoiseksi tapahtuneesta ja muistaa tunteita, joita on tuntenut kuten pelkoa, kauhua ja ahdistusta. Hänellä voi ilmetä myös somaattisia oireita, kuten sydämentykytyksiä, väsymystä, univaikeuksia ja painajaisia. Tässä vaiheessa tullaan tapahtuneelle tietoiseksi ja tiedostetaan sen merkitys itselle ja omalle elämälle. Nainen kokee myös nöyryyksen ja häpeän tunteita ja hänen itseluottamuksensa ja itsekunnioituksensa laskee. (Lehtonen & Perttu, 1999, 60)

7.3 Käsittelyvaihe

Kun uhrin ei tarvitse enään pelätä, alkaa tietoisesti käsittelyvaihe. Tämä vaihe voi kestää kuukausista muutamiin vuosiin, riippuen väkivallan kestosta ja raakuudesta sekä saadun avun laadusta ja määrästä. Tässä vaiheessa nainen käy läpi väkivallan aiheuttamia tunteita ja merkityksiä, sekä alkaa rakentamaan minä-kuvaansa uudelleen. (Lehtonen & Perttu, 1999, 61)

7.4 Uudelleen suuntautumisen vaihe

Nainen alkaa luomaan uutta pohjaa elämälleen. Monen väkivallankierteestä selviyneen naisen kokemus on, että kaiken tämän jälkeen he ovat henkisesti paljon vahvempia. (Lehtonen & Perttu, 1999, 61)

Haastatteluissa nousi pinnalle, että vaikka onkin selvitynyt kaikesta, ei välttämättä ole henkisesti vahvempi, vaan jopa heikompi. Uusista suhteista alkaa etsimään automaattisesti viitteitä edellisestä kumppanista ja hänen väkivaltaisesta käyttäytymisestään.

”Mulla meni vuosia, ennen ku pystyin uuteen suhteeseen. Mut ei tää helppoo oo.

Mä ettin koko ajan viitteitä, mitkä vois kertoa mikä se todellisuudessa on.

En mä usko, et tää voi olla totta.”

-Väkivallan uhri-

”Mä teen sille pistokokeita. Mä tutkin ja pohdin sen jokasta elettä, jokasta sanaa.

Jos se kuitenkin on taas joku sekopää. Osaisin ajoissa lähteä pois”

-Väkivallan uhri-

8 PTSD – POST-TRAUMAATTINEN STRESSIREAKTIO

Kun puhutaan post-traumaattisesta stressireaktiosta, tarkoitetaan sillä trauman jälkeistä stressireaktioita, joka luokitellaan ahdistusneisuushäiriöihin. Se saattaa kehittyä traumaattisen tapahtuman kokemisen tai todistamisen seurauksena. (Trauma ja dissosiaation www-sivut, 2015)

PTSD:n oireet jaetaan kolmeen pääluokkaan. Ensimmäinen luokkaan kuuluvat oireet, jotka liittyvät trauman uudelleen kokemukseen, esimerkiksi painajaiset tai takaumat tapahtuneesta. Toiseen luokkaan kuuluu välttämiskäyttäytyminen. Eli henkilö pyrkii välttämään traumasta muistuttavia esineitä, paikkoja ja ihmisiä. Hän saattaa eristäytyä ja turtua, jolloin hänellä on vaikeuksia tunkea erilaisia tunteita. Kolmanteen luokkaan kuuluu kohonneen vireystilan aiheuttamat oireet. Tällöin henkilö on jatkuvasti varuillaan, hän säikähtelee pienimpiäkin asioita ja kokee ärtymystä. (Trauma ja dissosiaation www-sivut, 2015)

Trauman jälkeisten oireiden kirjo on kattava ja sitä monimutkaistaa, että siihen liittyy usein myös muita psykiatrisia ongelmia, kuten masennusta, päihteiden väärinkäyttöä, muutoksia muistissa ja kognitiivisissa toiminnoissa sekä muita mielenterveydellisiä ja fyysisiä ongelmia. Tämä kaikki yhdessä johtaa siihen, että henkilön sosiaalinen toimintakyky vaarantuu, josta voi seurata erilaisia ongelmia koulu-, työ- ja perhe-elämässä. Tätä voidaan onneksi hoitaa esimerkiksi psykoterapialla ja erilaisilla lääkkeillä, kuitenkin tavallisimmin määrätään masennuslääkkeitä. On tärkeää puuttua ajoissa, jottei oireet pahene ja saadaan estettyä kroonistuminen. Usein uhri ei ole tietoinen kärsivänsä tästä häiriöstä eikä osaa etsiä apua sillä hän on hämmentynyt ja häpeissään oireistaan. (Trauman jälkeinen stressireaktio www-sivut 2015)

”Kun se vihdoin oli ohi, kun mä olin päässy pois siitä, mun kroppa petti.

Mä makasin vaan sängyssä, eikä multa liikkunu ku niska ja sekin vaan vähän.

Mun kroppa lakkas kokonaan toimimasta. Kun ei tarvinnu enää suojautua ja pelätä

koko aikaa. Ihan ku mun kroppa ois huokassu helpotuksesta, antanu kaiken,

kymmenien vuosien jännityksen laueta.

Nyt se on ohi”

-Väkivallan uhri-

9 VÄKIVALLASTA SELVIYTYMINEN

Usein uhrin ystävät ja lähipiiri ihmettelee, ”miksei se jo lähde tuosta suhteesta” tai ”miksei se lähtenyt jo ekan lyönnin jälkeen”. Näin syyllistetään uhria siitä, ettei hän ole lähtenyt vaikka apua ja tukea hänelle olisikin tarjottu lähtemiseen. On erittäin tärkeää ymmärtää väkivallan vaikutuksia uhrissa. Muodosta riippumatta väkivalta aiheuttaa aina henkisiä vammoja, jonka seuraukset ovat yleensä syvemmät kuin mitä oireista voi päätellä. Väkivalta vaikuttaa koko persoonallisuuteen ja kokemukseen omasta olemassaolosta. Väkivallankierteen syntymistä ei havaita kovin varhaisessa vaiheessa, sillä tekijän käyttäytymisellä on ensisijainen vaikutus kierteen ylläpitoon. Irrottautumista ei voi selittää vain uhrista käsin. (Lehtonen & Perttu, 1999, 51)

”Kyl mä varmaan oisin aikasemmin lähteny, jos mä oisin tienny muusta”

-Väkivallan uhri-

”Mä rakastin. Ja toivoin et se muuttuu. Ja mä yritin muuttuu sellaseks ku se haluu”

-Väkivallan uhri-

”Mun ystävä joskus kysy oonko mä onnellinen tälläsessä suhteessa, olinko mä aikasemmin onnellinen. Sillon mä sen tiesin, nyt oli lähdeittävä.

Tai olinhan mä sen tienny jo kauan, nyt se vaan napsahti kohdalleen”

-Väkivallan uhri-

9.1 Uhriutumisen, selviytyminen ja selviytyjä

Käsite uhriutumisen kuvaa sitä, mitä tekijä käyttäytymisellään aiheuttaa uhrilleen. Se kuvaa, mitä uhrille tapahtuu väkivallan seurauksena. Naisen elämässä se näkyy kontrollin menettämisenä. Se tapahtuu niin tunteissa kuin myös käytännössä. Kontrollia tiukentamalla tekijä lisää naisen elämän sääntelyä. Keskeistä on henkinen väkivalta, mutta tehokasta on myös fyysinen väkivalta. Uhriutumisen kuvaa myös toiminnallista sopeutumista. Kun nainen elää parisuhteessa tekijän kanssa, joutuu hän sopeuttamaan käyttäytymistään, tietoisuuttaan ja käsityksiään olosuhteisiinsa. Toimimalla kuten tekijä haluaa, yrittää nainen vähentää häneen kohdistuvaa väkivaltaa. (Lehtonen & Perttu, 1999, 65-66)

Käsitteet selviytyjä ja selviytyminen kuvaavat loistavasti naisten aktiivista ja positiivista toimintaa suhteessa selviytymiseen ja siitä irrottautumiseksi. Nainen itse on selviytymisprosessin ”moottori”. Toimenpiteitä ja keinoja kuvaa selviytyminen, jolla nainen päivittäin käyttää vähentää väkivaltaa. Se kuvaa myös toimintaa, jolla hän muuntaa väkivallan merkityksen. (Lehtonen & Perttu, 1999, 65-66)

”Mä olin varma et se muuttuis. Jos mä vaan tarpeeks sitä rakastaisin.”

-Väkivallan uhri-

9.2 Avun hakeminen

Väkivallan uhreista, vain pieni osa hakee apua viranomaisilta. Kun viranomaisille tulee tieto väkivallasta, on sitä jatkunut jo todella pitkään. Naiset puhuvat ongelmistaan mieluiten parhaiden ystäviensä kanssa. (Lehtonen & Perttu, 1999, 66-67)

Avun hakeminen ja sen myöntäminen, että tarvitsee apua, on iso askel uhrille. Mistä nainen voi hakea apua? Monissa kunnissa on turvakoti tai turva-asumispalvelu, mihin voi mennä vaikka keskellä yötä. Apua saa myös välittömässä hädässä yleisestä hätänumerosta tai kuntien sosiaalipäivystyksestä. Muita julkisia avun ja tuen paikkoja on muun muassa terveyskeskukset, äitiys- ja lastenneuvolat, työterveyshuolto, mielenterveystoimistot, perheneuvolat, seurakunnat ja oikeusaputoimisto. Lisäksi on olemassa järjestöjä, jotka tarjoavat uhreille apua. Näitä ovat esimerkiksi Ensi- ja turvakotien liitto, nettiturvakoti, naisten linja, Monikannaiset ry, Amnestyn Suomen osasto ja rikosuhripäivystys. Myös tekijöille on saatavilla apua. (Väestöliiton www-sivut 2015)

”Mä olin valmis luovuttamaan. Valmis kuolemaan. Ei mulla ollu mitään elämän iloa enään. Mutta mun rakkaat pakotti mut pois sieltä. Ne raahas mut pois, loi uskoa paremmasta tulevaisuudesta, lupauksia paremmasta huomista”

-Väkivallan uhri-

”Olin mä turvakodissa pari yötä. Ei se ollu mun paikka. Mä koin sen vain rangaistuksena.”

-Väkivallan uhri-

”Mä hain tukea netistä ja kavereilta. En mä koskaan poliisille ilmoitusta tehny”

-Väkivallan uhri-

10 OMA POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä olen pyrkinyt tuomaan esille väkivaltaa kokeneiden naisten tarinat. Jokaisen naisen tarina on yksilöllinen, mutta kaikista löytyi todella paljon yhtenäisyyksiä. Tarinoista huomasin kuinka väkivalta suhteissa alkoi pikku hiljaa ja loppua kohden raaistui.

Haastattelut eivät olleet helppoja niin minulle, kuin haastateltavillekkaan. Haastattelut suoritettiin useampina kertoina, jottei yhdestä kerrasta olisi tullut kovin raskasta. Haastatteluiden tukena käytin kysymyksiä (liite1), joiden avulla sain palautettua keskustelun raiteilleen ja muistin kysyä tärkeimpiä asioita. Olin aina huolissani naisista, että kuinka he jaksivat haastattelu kertojen jälkeen sillä aihe oli todella rankka eikä haastatteluissa vältytty tunteilta. Haastattelut kuitenkin kulkivat lähes joka kerta täysin omalla painollaan. Tilanteissa pyrin olemaan mahdollisimman luontevasti heidän kanssaan. Näytin tunteitani, mutta en antanut tunteilleni valtaa.

Työn aikana monesti mietin, miksi jokin ihminen voi tehdä toiselle jota rakastaa, noin pahasti. Mikä menee missä niin pahasti pieleen, että tekee parisuhteessaan noin. Olisin kovasti halunnut päästä niin uhrien kuin tekijöidenkin päälle sisälle kurkistamaan. Me ehkä emme pysty ikinä sitä ymmärtämään, miten toinen voi olla niin julma toiselle. Mutta, jotta me voisimme sen ymmärtää, täytyisi meidän itse olla päästämme sairaita.

Tutkimuksesta selvisi kuinka raakaa väkivaltaa suhteissa on ollut ja kuinka naiset ovat suhteista selvinneet. Haastatteluiden alkaessa, nämä naiset eivät enään olleet tässä suhteessa ja olivat käyneet asioita läpi, kukin tavallaan. Kuitenkin selvisi myös se, että vaikka perusterveydenhuoltoa pidetään hyvänä ei se kuitenkaan aina toimi ja kuinka jo satutettua ihmistä voidaan vielä satuttaa yhteiskunnan puolesta lisää. Uhri tarvitsee apua tilanteeseensa, mutta myös tekijä tarvitsee apua. Kierrehän täytyisi jotenkin saada katkaistua.

Opinnäytetyöni aihe ei ollut aihe helpoimmasta päästä. Oli rankkaa kuulla naisten kohtaloista, kuinka väkivaltaa on piiloteltu ja kuinka sitä on jatkunut kauan. Olen

joutunut ottamaan välissä työhön etäisyyttä, ettei työstä tulisi minulle liian suurta stressiä ja olen asioita käsitellyt omalla tavallani. Toivon tämän työn kautta saaneeni tarvittavat taidot kohdata väkivaltaa kokeneita henkilöitä. Että pystyisin heitä auttamaan, ettei tarvitsisi jäädä yksin ja tulla myös yhteiskunnassa syrjityksi.

Työni pääpiste oli haastattelemieni naisten tarinoiden kertominen peilaamalla niitä aineistolähtöisesti. Tutkijana koin, että saavutin pääpisteeni ja työstä tuli kattava muttei liian laaja. Koin myös viimeisestä koulun harjoittelusta (jonka suoritin väkivaltaan erikoistuneessa yksikössä) olleen hyötyä niin ammatillisen kasvuni kuin myös työn suhteen. Toivon, että osaan nyt kohdata paremmin väkivaltaa kokeneita henkilöitä työssä ja ottaa väkivallan puheeksi.

Olen todella kiitollinen näille urheille naisille. He ovat uskaltaneet kertoa kaikesta pahasta mitä ovat kokeneet. Olen heidän kauttaan oppinut paljon ja kohdannut elämän pimeän, piilotellun puolen.

LÄHTEET

Häkkänen-Nyholm, H (toim.). 2009. Psykopatia. Edita. Helsinki

Lauerma, H. 2009. Pahuuden Anatomia. WS Bookwell. Porvoo

Lehtonen, A ja Perttu, S. 1999. Naisiin kohdistuva väkivalta. Kirjayhtymä Oy. Helsinki

Rautava, M & Perttu, S. 2002. Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta, Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Erikoispainos Oy. Helsinki

Narsistien uhrien tuen www-sivut, viitattu 15.10.2015

<http://www.narsistienuhrientuki.fi>

Turvakodin www-sivut, viitattu 15.10.2015 <https://www.turvakoti.net>

Trauma ja dissosiaation www-sivut, viitattu 16.10.2015

<http://traumajadissosiaatio.fi>

Varjo-hankeen www-sivut, viitattu 15.10.2015 <http://www.varjohanke.fi>

Väkivallan vähentämisen www-sivut viitattu 15.9.2015

<http://www.vakivallanvahentaminen.fi/fi/>

Väestöliiton www-sivut, viitattu 20.10.2015 <http://www.vaestoliitto.fi/>

WHO:n www-sivut, viitattu 15.9.2015 <http://www.who.int/en/>

LIITTEET

Liite 1. Kysymykset

Kysymyksiä:

Koska väkivalta alkanut?

Mitä/millaista väkivaltaa olet kokenut?

Kuinka kaikki alkanut?

Millainen tilanne/tapahtuma yleensä johtanut väkivaltaan?

Kuinka kauan kesti?

Koska ymmärsit lähteä suhteesta?

Mikä sinut sai lähtemään suhteesta?

Kuinka olet jaksanut/pärjännyt eron jälkeen?

Kärsivätkö läheisesi sinun tilanteestasi?

Kärsivätkö lapsesi siitä?

Saitko jostain apua?

    Jos sait, millaista apua?

    Oliko siitä hyötyä sinulle?

Onko sinun ollut vaikea puhua tapahtuneista?

Oletko päässyt asiasta jo yli?

Jäikö sinulle tapahtuneista traumoja?